

MIJN FAVORIETE GEBOUW IN NIJMEGEN

MIJN FAVORIETE GEBOUW

IN NIJMEGEN

REDACTIE

- NICO NELLESEN
- ARTHUR SCHEKERMANS
- KEES TEEKEN
- FRANK VILLEMS

INHOUD

1000-1874 ■ DE OUDE STAD

	Het verhaal van de plek, dat telt! [Rob Jaspers] .....
100	Principia Legerplaats Tiende Legioen [Harry van Enckevort] .....
1000	Sint-Nicolaaskapel [Hettie Peterse] .....
1196	Commanderie van Sint Jan [Diana van Gijlswijk] .....
1254	De Stevenskerk [Karel Emmens] .....
13 ^e eeuw	Protestants-christelijk weeshuis [Twan Niesten] .....
1306	Pand Lange Hezelstraat [Tom Smits] .....
14 ^e eeuw	Huis Hatert [Leny Bloemers] .....
14 ^e eeuw	Witte Kerkje Neerbosch [Hans Cremers] .....
1420	Pand Lange Hezelstraat [Frank Jasper] .....
1431	Mariënburghkapel [Dolly Verhoeven] .....
15 ^e eeuw	Hoek Ottengas - Ridderstraat [Jacques van Dinteren] .....
15 ^e eeuw	Belvédère [Nen Maris] .....
1525	Besiendershuis [Jan Sporken] .....
1555	Stadhuis [Hubert Bruls] .....
16 ^e eeuw	Petruskerk [Sterre Nelissen] .....
1613	Boterwaag [Miranda Nelissen] .....
17 ^e eeuw	Grote Markt [Peter Rohs] .....
1700	Villa Oud-Heyendael [Louis Hofman] .....
1770	Huize Bethlehem [Sophie Spijker] .....
1806	Oud-Mariënboom [Klaas Bouwer] .....
1820	Sint Annamolen [Andrea Nelissen-de Pont] .....
1860	Pand Kerkstraat [Cobie Jolink en Robert Hirschel] .....
1865	Huize Brakkesteyn [Jet Migo] .....

1874-1940 ■ DE UITLEG VAN DE STAD .....

1874	Chalet Stollenburg [Monica van Santen] .....
1879	Landhoofd [Peter Daanen] .....
1879	Villa Voorstadslaan [Daniël Blom] .....
1880	Sint Antonius Abt Kerk te Hees [Sonja Dekker-Burgers] .....
1883	Kolpinghuis [René Saleming] .....
1887	Pand Van der Brugghenstraat [Han Severins] .....
1888	Pand Berg en Dalseweg [Pieter Budke] .....
1895	Herenhuis Fransestraat [Piet van Kalmthout] .....
1898	Pand Graadt van Roggenstraat [Ad van Vuuren] .....
1899	Pand Waldeck Pyrmontsingel [Ad en Trees Verbeek] .....
1900	St Canisius-College [Henri Goverde] .....
1902	Café De Tempelier [Maurice Bogie] .....
1902	Pand Van Dulckenstraat [Wim de Natris] .....
1904	Pand Vondelstraat [Gerhard Kuijt] .....
1905	Thiemeloods [Jan van de Veerdonk] .....
1906	Generaal Snijders- en Krayenhoff-kazerne [Marc Hendriks] .....
1908	Villa Het Slotje [Irma van Oijen] .....
1908	Coöperatieve Winkelvereniging eigen Hulp [Roger Crols] .....
1909	Titus Brandsma Gedachteniskerk [Jacques Thielen] .....
1909	Pand Prins Bernhardstraat [Anja van Asten-van Dael] .....
1910	Sancta Maria [Bob van de Water] .....
1910	Café Trianon [Justin Jones] .....
1910	Pand Pater Brugmanstraat [Theo van Stiphout] .....
1911	Villa Salatiga [Alexander Heusschen] .....
1913	Nieuwe Synagoge [Barry Needham] .....
1913	Hoofdkantoor Smits Transformatoren [Bert Bloo] .....

1913

Het Meisjespensionaat [Frank Bezemer]

.....

1914

Huize Heyendael [Ruud Payens]

.....

1914

Kasteel Heyendael: ‘Mijn’ kasteel [Els Harkema]

.....

1915

Concertgebouw De Vereeniging [Willem Jan Pantus]

.....

1915

Concertgebouw De Vereeniging [Walther van Venrooij]

.....

1919

Pand De Gruyter [Arnoud van de Ven]

.....

1920

Agnes Reiniera Fröbelschool [Jan Brauer]

.....

1920

Zonnewijk [Peter de Goede]

.....

1921

Joodse Begraafplaats [Marlies Keijsers]

.....

1921

Pand Hazenkampseweg [Joke Schoot Uiterkamp]

.....

1922

Museum Kam [Geneviève Deneer]

.....

1922

Middelbare MeisjesSchool [Vera van Benthem-van den Boorn]

.....

1923

Bisschop Hamerhuis [Frans Peperzak]

.....

1924

Pand Balistraat [Vincent Hendrikse]

.....

1924

Voormalig schoolgebouw [Hein van der Hulst]

.....

1924

Meanderhof [Ronald Migo]

.....

1925

Villa Osan’s - Hoeve [Mieke Albers]

.....

1925

Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk [Kees de Ruwe]

.....

1926

Marie-Adolffontein [Victor Vroomkoning]

.....

1926

Honigcomplex [Wouter Jan Verheul]

.....

1926

Roomsch Leven [Rinie Beckers]

.....

1928

Neboklooster [Ben Verfürden]

.....

1928

Splendor [Ivo van Benthem]

.....

1931

Winkels/woonhuizen Sint Annastraat [Bianka Verfürden-Dickhaut]

.....

1932

Pand Hermelijnstraat [Veronica Tummers]

.....

1933

Hollandsch-Duitsch Gemaal [Marga Jetten]

.....

1933

Christus Koning Toren [Hans Fischer]

.....

1935

Voormalige Bloemisterij [Geneviève Wong-Chung - Estourgie]

.....

1936

Waalbrug [Martijn Vermeulen]

.....

1936

Auto Palace [Bets Kusters]

.....

1939

Goffertstadion [Koen Hermsen]

.....

1940-1970 ■ DE WEDEROPBOUW VAN DE STAD

1950

Pand Archipelstraat [Fabienne Wong-Chung]

.....

1951

Pand v/h Peek & Cloppenburg; nu Hennes & Maurits [Ben van Hees]

.....

1952

Voormalige Doopsgezinde Kerk [Barry Needham]

.....

1954

Stationsgebouw [Maarten de Vletter]

.....

1954

Carolus-theater [Olof Middelbeek]

.....

1954

Carmelschool [Henny Klaassen]

.....

1955

V&D [Mieke Koenen]

.....

1956

Verpleeggebouw A [Cor Hulsen]

.....

1957

Hema [Wim Bilo]

.....

1957

Afrika- en Bouwmeesterbuurt [Leon van Meijel]

.....

1961

Stadsschouwburg [Uta Meier]

.....

1963

Appartementen Einsteinstraat [Piet Nelissen]

.....

1968

Ooijpolder: achtertuin van Nijmegen [Anky Marijnissen]

.....

1965

Pand Burggraafstraat [Frank Delissen]

.....

1969

Tienhoekige paviljoens [Anke Thijssen]

.....

1969

Pand Willem Schiffstraat [Frans Tromp]

.....

1970-2000 ■ DE VERNIEUWING VAN DE STAD

1970

Sportfondsenbad Nijmegen-West [Joke Hermsen]

.....

1970

Gebouw Tandheelkunde [Nicolai Giling]

.....

1972

De Lindenberg [Frank Kleemans]

.....

1972 Weezenhof [Niek Nelissen] .....
1972 Hippe Hoogbouw Weezenhof [Kees Teeken] .....
1973 Erasmusgebouw [Guy Mans] .....
1980 Instituutsbebouwing [Herman van den Bosch] .....
1981 Basisschool Petrus Canisius en Sportzaal Onder St. Steven [Paul Hoeke] .....
1983 Nieuwbouw Benedenstad [Dick Pouderoyen] .....
1990 Kantoorgebouw Takenhofplein [Jos Weenink] .....
1991 Pand Hegdambroek [Stef Cuppens] .....
1994 Wooncomplex Dobbeltmannweg [Rob Delsing] .....
1996 Woon- en werkgebouw Hunnerstaete [Michel Pott] .....
1996 Park Heyendaal [Nico Nelissen] .....
1998 Rabo-Hoofdkantoor Nijmegen [Pepijn Nelissen] .....
1999 Museum Het Valkhof [Hedwig Saam] .....
1999 LUX [José Kamm] .....

2000-2020 ■ DE UITBREIDING VAN DE STAD

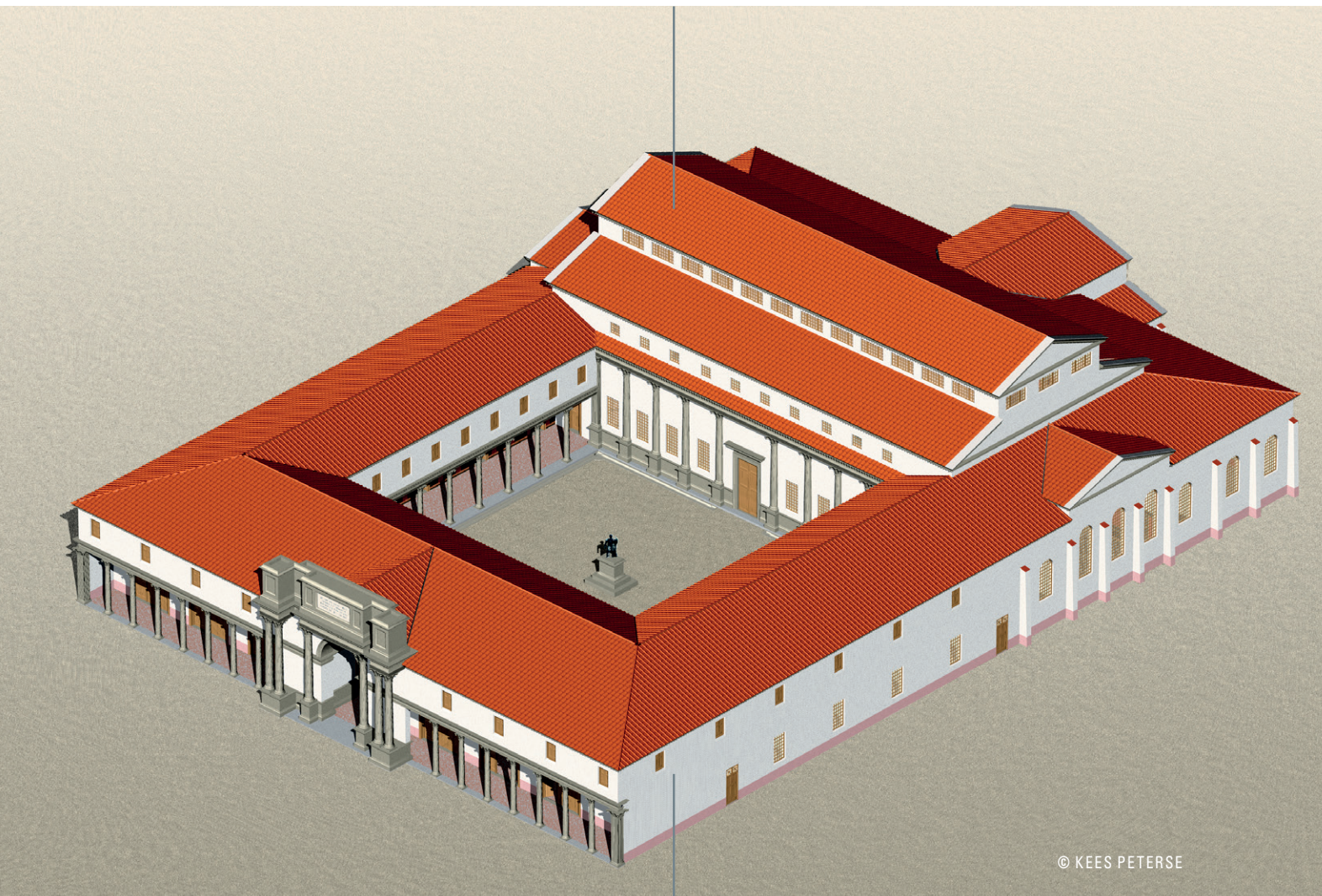
2000 Mariken- en Moenenstraat [Hans Peters] .....
2000 Ruimte voor de rivier [Paul Goedknegt] .....
2000 Regionale Archief Nijmegen [René van Hoften] .....
2002 Verkeerspost Rijkswaterstaat Nijmegen [Frank Willems] .....
2005 Krayenhoffkazerne [Ria Roerdink] .....
2006 Vlaams Arsenaal [Tim van Delft] .....
2007 52Nijmegen, voorheen FiftyTwoDegrees [Arthur Schekermans] .....
2007 52Nijmegen, voorheen FiftyTwoDegrees [Esther Bánki] .....
2008 Studentenkerk [John Hacking] .....
2008 Dobbelmanterrein [Nel Willems] .....

2008 St. Josephhof [Yop Segers] .....
2012 Verbouwing Kapel Albertinum [Paul van Hontem] .....
2012 Hart van Hatert [Vincent Cantrijn] .....
2013 Erica Terpstra Sportfondsenbad [Heino Jacobs] .....
2013 Pand Archipelstraat [Loek Buys] .....
2014 Het I/O gebouw [Maria Loonen] .....
2014 Grotiusgebouw [Teun Struycken] .....
2015 Lentloper [Vera Teeken-Kemps] .....
2016 Plant je Vlag [Sanne Müskens] .....
2016 Nimbus-toren [Els Schekermans] .....
2016 Albert Trouwborststraat [Hans Schuit] .....
2017 Kolpingbuurt [Martin-Paul Neys] .....
2017 Parc Margriet [Marlies Smits-Ketelaars] .....
2017 Estel Residence [Henk Beerten] .....
2018 De Bastei [Gerard Mangnus en Gerard Alofs] .....
2019 Pand Grootstalselaan [Rob de Haas] .....
2019 Magazijn Bottelstraat [Kees van Esch] .....
2020 Groene Campus Radboud Medisch Centrum [Hanna van den Bosch] .....
2020 Donjon: een fata morgana [Harry Boekwijt] .....
De nieuwe stad aan twee oevers van de Waal [Rob Jaspers] .....

FAVORIETE GEBOUWEN GEGROEPEERD NAAR WIJK/BUURT .....

COLOFON .....

CONTRIBUANTEN .....

© KEES PETERSE

VOOR- EN ACHTERTUINEN UBBERGSEVELDWEG 64/HUYGENSWEG 1-3
BOUWJAAR ROND 100 NA CHR.
ONBEKENDE ARCHITECT UIT ITALIË/KEES PETERSE [PANSABV]

PRINCIPIA

1000 - 1874 DE OUDE STAD

Het begin van Nijmegen moet rond 12 voor Chr. gezocht worden toen de Romeinen in het moderne centrum van de stad de Bataafse hoofdplaats *Oppidum Batavorum* [of *Batavodurum*] hebben gesticht. Na de Bataafse Opstand in 69-70 na Chr. verhuisde de hoofdplaats naar het Waterkwartier in Nijmegen-West. Rond het jaar 100 kreeg deze plaats stadsrechten en een nieuwe naam van keizer Traianus, *Ulpia Noviomagus*, waarvan uiteindelijk de huidige naam van de stad is afgeleid. Aan het einde van de derde eeuw keerde de stad weer terug naar haar oorspronkelijke plek in het centrum.

Archeologisch onderzoek gedurende de afgelopen honderd jaar maakt duidelijk dat de resten van Romeins Nijmegen over een oppervlak van ruim 400 hectare verspreid liggen, verborgen onder huizen, tuinen, groenstroken en asfalt. Al wandelend door de stad herinnert weinig aan dit verleden. Onze voorouders hebben grondig het muurwerk wat boven het maaiveld uitstak gesloopt en hergebruikt voor nieuwbouw. Alleen in Museum De Bastei zijn nog enkele originele restanten op hun oorspronkelijke plek zichtbaar. Ook liggen enkele delen van 2000 jaar geleden in gebruik zijnde wegen nog ongeveer op dezelfde plek als toen, zoals de Ubbergse Holleweg, Beekmansdalseweg, Lindenberg, Hertogsstraat, Burchtstraat, Lange Hezelstraat en Driehuizerweg. Het ontbreken van tastbaar muurwerk vergt van de inwoners en bezoekers van Nijmegen dan ook veel inlevingsvermogen om de gebouwen van de Romeinse stad met haar legerplaatsen te visualiseren.

Hierin heeft Kees Peterse [1959 Oss - 2020 Nijmegen], archeoloog en architect, verandering gebracht door op wetenschappelijk verantwoorde wijze verschillende gebouwen uit het Romeinse verleden in 3D te reconstrueren. Hiervoor gebruikte hij tijdens opgravingen gevonden funderingssleuven, maatvoering [gebaseerd op de Romeinse voet van 29,72 cm], maatverhoudingen en natuurstenen bouwfragmenten [o.a. gecanneleerde zuiltrommels, kapitelen en sierlijsten].

Een in het oog springende reconstructie is het hoofdkwartier [*principia*] van de legerplaats van het Tiende Legioen op de Hunnerberg in Nijmegen-Oost. Hiervan zijn resten gevonden rond 1960 tijdens opgravingen in enkele tuinen op de hoek van de Ubbergseveldweg en Huygensweg. Het gebouw met een oppervlak van ruim 6000 m² [meer dan een voetbalveld!] stond centraal in de legerplaats. De grote rechthoekige binnenplaats met drie zuilengangen had aan de noordzijde een monumentale toegangspoort die was gericht op wat nu ongeveer de Ubbergseveldweg is. Voor de poort staande hadden de bezoekers zicht op een groot standbeeld [van Jupiter of de keizer] en de daarachter gelegen kolossale hal [*basilica*]. Uit de maatverhoudingen van de plattegrond is de hoogte van de nok van de basilica afgeleid. Met 21,40 m is deze bijna zo hoog als het middenschip van de Stevenskerk in Nijmegen. Hal en binnenplaats werden gebruikt voor grote bijeenkomsten. De achter de hal gelegen vertrekken functioneerden als kantoor en vergader- en opslagruimte [wapens en legioenskas]. Het centraal

in de achtergevel uitspringende vertrek was het vaandel-
heiligdom [*aedes*] waar de legioensadelaar, het kostbaarste
onderscheidingsteken van elk legioen, het vaandel en een
dertigtal veldtekens waren opgesteld. Op tal van plaatsen
binnen het complex zullen beelden van goden en keizer
de aandacht hebben getrokken. De reconstructie van Kees
Peterse geeft voor het eerst een indrukwekkend beeld van
de schaal en monumentaliteit van de nu verdwenen archi-
tectuur die de Romeinen in Nijmegen hebben toegepast.

Harry van Enckevort, *senior archeoloog*
bij de gemeente Nijmegen

VERKEERSPOST RIJKSWATERSTAAT

N I J M E G E N

Nijmegen heeft veel verborgen plekken. Nijmegen is een stad met een prachtige ligging, werkelijk uniek in Nederland, met haar groene stuwwal, de Waal en de polders en het Maas-Waalkanaal. De Waal aan de noordzijde van de oude stad stroomt als een ader door Nijmegen sinds de uitbreidingen van de stad aan de noordzijde worden gerealiseerd. Om de rivier ruimte te geven bij hoogwater is een nevengeul gegraven en is een eiland ontstaan tussen het nieuwe en oude Nijmegen.

Het scheepvaartverkeer op de Waal, een van de drukst bevaarbare rivieren van Europa, geeft een extra dimensie aan de stad. Om die scheepvaart in goede banen te leiden, heeft Rijkswaterstaat op meerdere plekken in het land verkeersposten. Zo ook in Nijmegen en wel op de overgang van de Waal naar het Maas-Waalkanaal.

WINSELINGSEWEG 100, NIJMEGEN ■ BOUWJAAR 2002
ARCHITECT DE ZWARTE HOND, JURJEN VAN DER MEER EN TJEERD JELLEMA

Daar is een prachtig gebouw gerealiseerd dat vanuit de lucht gezien lijkt als een kikkervisje in het landschap. Het lichtvoetige gebouw met een gevelafwerking van titaan rust op een betonnen pijler. Bij extreme waterstanden manifesteert het zich als een ‘vis in het water’. Met een panoramavenster van meer dan een halve cirkel is het zicht op rivier en kanaal optimaal en de veiligheid op het water gewaarborgd. De drie lagen van het gebouw zijn op een subtiële wijze zichtbaar in de gevels. In alle seizoenen is de beleving van het gebouw anders waarbij de waterstand erg bepalend is.

Nijmegen kan trots zijn op zo’n mooi architectonisch vormgegeven gebouw op een verborgen plek in de stad.

Frank Willems, *architect*

52NIJMEGEN

V O O R H E E N   F I F T Y T W O D E G R E E S

Ooit stapte ik de afdeling Personeelszaken in gebouw A van Philips in Nijmegen binnen: de start van mijn eerste baan. Het onderdeel van Philips waar ik voor werkte heette Half-geleiders en later Semiconductors. In 2006 verkocht Philips dit bedrijfsonderdeel en ging het verder onder de naam Next eXperience Philips (of Next eXPerience]: NXP. Ook in dat jaar werd in de noordoosthoek van het fabrieksterrein gewerkt aan het Philips Business Innovation Centre, het gebouw dat later bekend werd als FiftyTwoDegrees en sinds 2017 52Nijmegen heet.

Philips Nijmegen was, en NXP is, een fascinerend technologisch bedrijf dat groot is in het kleine. Het gebouw 52Nijmegen is als contrast daarmee enorm groot: de architecten Francine Houben en Francesco Veenstra van Mecanoo Architecten hebben een blikvanger van formaat ontworpen.

Het zou als een open uitnodigend gebouw bedoeld zijn. Ik vind de uitstraling echter meer passen bij de gesloten en mysterieuze buur NXP: in beide gevallen heb je geen idee van wat er binnen gebeurt. Het mysterieuze wordt 's avonds nog eens benadrukt door de 'kroon' van het gebouw met wisselend gekleurde verlichting. Ook de knik van tien graden maakt het gebouw bijzonder. Het leidt regelmatig tot vragen als 'hoe lopen de liften dan?'. Gewoon recht naar boven!

De naam van het gebouw is afgeleid van de ligging op 52 graden noorderbreedte. Maar dat is een afronding, de werkelijke ligging is 51°49'28. Als je de locatie 52°00'00 noorderbreedte opzoekt, dan zul je begrijpen waarom de naamgevers waarschijnlijk een grote glimlach gehad zullen hebben toen ze dit bedachten...

Waarom het mijn favoriete gebouw is? Vanwege het afwijkende gedurfde ontwerp, het prachtige uitzicht vanuit de bovenste verdiepingen, de gevels met hun markante pixel-structuur en de bijzondere groene grashelling op de parkeergarage. Maar het gebouw is voor mij ook favoriet door de verlichting als het buiten donker is en vanwege de herkenbaarheid op grote afstand. Het is daardoor één van de 'landmarks' van Nijmegen. Maar bovenal is het mijn favoriete gebouw, omdat het vlak naast de plek staat waar ik destijds mijn loopbaan begon.

Arthur Schekermans, Nijmegenaar in hart en nieren

JONKERBOSPLEIN 52, NIJMEGEN ■ BOUWJAAR 2005-2007
ARCHITECT FRANCINE HOUBEN EN FRANCESCO VEENSTRA VAN
MECANOO ARCHITECTEN

HIPPE HOOGBOUW

W E E Z E N H O F

Er zijn in Nijmegen heel wat favoriete gebouwen te noemen, maar het gebouw of liever gebouwencomplex dat ik de laatste jaren steeds meer ben gaan waarderen is de ‘Hippe Hoogbouw’ in de Weezenhof. Ik woon nu vijfendertig jaar in de Weezenhof en de ‘Hippe Hoogbouw’ vond ik al vanaf het eerste moment een beeldbepalend gebouw in Dukenburg. Het begin jaren zeventig van de vorige eeuw gerealiseerde project was niet zo maar een appartementencomplex, nee, er werd gesproken van een experimenteel woningbouwproject. Het was namelijk geen rechthoekig groot bouwvolume, maar een zeer gevarieerd woningbouwcomplex, zowel qua situering als qua hoogte. De ‘Hippe Hoogbouw’ staat op een groen rechthoekig grondvlak van 320 bij 120 meter tussen de twee toegangswegen van de Weezenhof, prominent in de as van de Van Apelterenweg, de hoofd-ontsluiting van Dukenburg. Het project bestaat uit vijftien geschakelde woonblokken verdeeld over vier grote bouwvolumes waarvan de rooilijn verspringt. De hoogten van de bouwblokken variëren van drie, zes, negen tot twaalf woonlagen op een onderbouw. Het gaat om 270 appartementen met per bouwblok een portiek-ontsluiting. Aan beide zijden van de woonblokken bevinden zich balkons. De betonnen zijgevels waren gekleurd. Al met al had het hele complex vanaf het begin een ‘hippe’ uitstraling, vandaar de naam ‘Hippe Hoogbouw’.

De ‘Hippe Hoogbouw’ is in de Weezenhof het enige hoogbouwproject. De Weezenhof is een royaal opgezette wijk met veel groen en variatie in het wegenpatroon en variatie in het type laagbouwoningen; een typisch voorbeeld van een ‘bloemkoolwijk’.

Van 2012 tot 2014 is het hippe hoogbouwproject duurzaam gerenoveerd. Sinds deze renovatie heeft het project ongelooflijk aan kwaliteit gewonnen. Het uiterlijk is veranderd en mooier geworden. Ieder bouwblok is duidelijk wit omkaderd en de betonnen zijgevels zijn voorzien van gevelplaten die naar gelang de invalshoek van de passant van kleur verschieten, een verrassend effect. Niet voor niets heeft de gerenoveerde ‘Hippe Hoogbouw’ in 2016 de ACN Architectuur Publiekswijs gewonnen.

Ik loop, fiets of rij dagelijks langs de ‘Hippe Hoogbouw’, het kleurenspeel van de kopse gevels blijven mij tot vreugde stemmen. Van verre zijn de contouren van de ‘Hippe Hoogbouw’ te ontwaren, vanuit alle windstreken, als oriëntatiepunt, daar moet ik naar toe, en dat voelt iedere keer weer als thuiskomen.

Kees Teeken, *stedenbouwkundige*

WEEZENHOF, 40E-48E STRAAT, NIJMEGEN
BOUWJAAR 1970-1972; RENOVATIE 2012-2014
ARCHITECT IR. W.H. VERSCHOOR, RENOVATIE PIETER OOSTERHOUT
BURO VOOR ARCHITEKTUUR BNA